

Oikeusministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto työryhmän muistiosta sovittelun mahdollisuuksista hallintoasioissa

Oikeusministeriö on pyytänyt lausuntoa työryhmän muistiosta sovittelun mahdollisuuksista hallintoasioissa. Sosiaali- ja terveysministeriö esittää hallinnonalansa osalta lausuntonaan seuraavaa:

Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy työryhmän käsitykseen siitä, ettei yleiselle hallintoasioiden sovittelujärjestelmälle ole edellytyksiä.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat hallintoasiat soveltuvat harvoin hallintotuomioistuimessa tapahtuvaan sovittelumenettelyyn. Sovittelu voisi tulla kyseeseen sosiaali- ja terveydenhuollon sektorin osalta lähinnä hallintoriita- asioissa (työryhmän muistio s. 14), joissa asianosaiset ovat julkisyhteisöjä ja siten tasavertaisessa asemassa keskenään. Tällöin kyse voisi olla esimerkiksi julkisyhteisöjen väliseen sopimukseen tai kustannusvastuuseen liittyvästä hallintoriita-asiasta. Jos sovittelu toteutettaisiin osana hallintoprosessia, varsinainen sovittelu osana hallintoprosessia voisi olla luontevampi toteuttamistapa kuin osapuolten välisen sovinnon vahvistaminen.

Kun kyse on sosiaali- tai terveydenhuollon asiasta, jossa osapuolina ovat päätöksen tehnyt viranomainen ja sosiaali- tai terveydenhuollon asiakas tai esimerkiksi erilaisissa lupa- asioissa sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntuottaja (heikko kaksiasianosaissuhde), sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, ettei hallintotuomioistuimessa tapahtuvalle sovittelulle ole pääsääntöisesti edellytyksiä tai se ei ole tarkoituksenmukaista. Sosiaali- ja terveysministeriö ei pidä mahdollisena sovittelua hallintotuomioistuimessa myöskään työryhmän muistiossa (s. 15 ja 18) mainituissa sosiaali- tai terveydenhuoltoon liittyvissä asioissa, kuten erilaisissa etuus- tai lupa- asioissa, toimeentulotuen takaisinperinnässä tai sosiaali- asioissa (mm. lastensuojeluasiat ja tuet minimitason jälkeen). Sosiaali- ja terveysministeriö yhtyy työryhmän muistiossa s. 16 esitettyyn työryhmän jäsenen, oikeusneuvos Eija Siitarin lausumaan lastensuojeluasioiden soveltumattomuudesta hallintotuomioistuimessa tapahtuvaan sovitteluun.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, ettei hallintotuomioistuimessa tapahtuva sovittelu ole useimmiten tarkoituksenmukaista tai mahdollista sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvissä asioissa, sillä sosiaali- ja terveydenhuoltoon liittyvistä palveluista, etuuksista ja muusta toiminnasta sekä lupamenettelyistä on säädetty usein melko yksityiskohtaisesti. Sosiaalihuollon lainsäädännössä keskeinen periaate on asiakaslähtöisyys, asiakkaan etu ja henkilön tilanteeseen ja tarpeisiin vastaavien ratkaisujen löytäminen. Viranomaisella on jo nykyisen sosiaalihuoltoa koskevan sääntelyn nojalla hallintopäätöstä tehdessään harkintavaltaa "sovitella" asiaa olosuhteet huomioiden. Viranomaisen on lisäksi sosiaalihuoltoon liittyvissä toimissa (kuten toimeentulotuen takaisinperinnässä) ja ratkaisuja hakiessaan kiinnitettävä huomiota asiakkaan edun toteutumiseen sosiaalihuoltolain 4 §:n mukaisesti. Terveydenhuollossa potilasta koskevia hallintopäätöksiä tehdään

lähinnä tahdosta riippumattoman hoidon ja rajoitustoimenpiteiden osalta, jotka eivät luonteensa puolesta sovellu hallintotuomioistuimessa tapahtuvaan sovitteluun. Sosiaali- ja terveydenhuollon asioissa osapuolena olevat asiakkaat ovat usein haavoittuvassa asemassa, jolloin sovittelun edellytyksiä ei usein ole olemassa. Osaltaan myös se, että hallintotuomioistuinten ratkaisuja tarvitaan oikeuskäytännön selkeyttämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi vähentää sovittelun mahdollisuuksia.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että hallintolaki asettaa viranomaiselle jo nykyisellään velvoitteita asian selvittämiseen ja asianosaisten kuulemiseen liittyen, minkä pitäisi vähentää sovittelun tarvetta. Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo lisäksi, että hallintotuomioistuimessa tapahtuvan sovittelun tarvetta vähentää myös jo olemassa oleva oikaisuvaatimusjärjestelmä, jossa viranomaisella on velvollisuus ottaa huomioon muutoksenhakijan perustelut huolellisemmin ja yksilöllisemmin kuin mitä muutoksenhaun kohteena olevassa päätöksessä on tehty tai ollut mahdollisuutta tehdä.

Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo tarkoituksenmukaisemmaksi tehostaa jo olemassa olevan sääntelyn ja asiakaslähtöisen toiminnan toimeenpanoa ja kehittää asiakkaan oikeusturvaan liittyvien seikkojen huomioimista eri viranomaisten toiminnassa. Sovittelevan toiminnan lisääminen kaikessa viranomaistoiminnan prosesseissa on siten yleisesti myönteinen ja suositeltava asia.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 47 §:n säännöksellä koskien suullista valmistelua voidaan edistää hallintotuomioistuimessa tapahtuvan oikeudenkäynnin osapuolten sovinnollisuutta ja joissakin tilanteissa tehdä oikeudenkäynnin jatkaminen tarpeettomaksi, mikä on tuotu esiin työryhmän muistiossakin (s. 8). Sosiaali- ja terveysministeriö myös kannattaa työryhmän näkemystä siitä, että sovinnollisuuden edistämisen tavoite hallintolainkäyttöprosessissa, joka nykyisin on mainittu ainoastaan oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain perusteluissa, nostettaisiin lain tasolle.

Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että työryhmän ehdotusta varsinaista hallintoprosessia edeltävän oikaisuvaatimusmenettelyn kehittämisestä ja siihen liitettävästä sovittelusta /neuvottelusta on kannatettavaa arvioida jatkossa. Tähän pohdintaan tulisi liittää myös sen arviointi, onko mahdollisesti nykyjärjestelmässä muita keinoja edistää asiakasnäkökulman ja yksilöllisen harkinnan vahvistamista päätöksenteossa. Oikaisuvaatimusten käsittelyyn liitettävä sovittelu tai neuvottelu on myös resurssikysymys ja tällöin tulisi myös määritellä, mitä asiaryhmiä tällainen tehostettu menettely koskisi.

kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

hallitusneuvos

Pirjo Kainulainen

JAKELU

Oikeusministeriö

TIEDOKSI

erityisavustaja Jenny Suominen
erityisavustaja Matti Hirvola
erityisavustaja Hanna Hänninen
erityisavustaja Juho Orjala
erityisavustaja Jiri Sironen
STM-jory
STM/APO
STM/SVO
STM/TUTO
STM/YTO
STM/OHO
STM/Kirjaamo
STM/Viestintä